

Enkele bodemvondsten in Laanzicht

J.J. Timmer

In de bijdrage 'Van moeras naar cultuurgrond' heeft u op bladzijde 9 kunnen lezen dat bij het bodemkundig onderzoek in het bestemmingsplan Laanzicht wij zijn gestuit op een vermoedelijk oude bewoningsplaats. Behalve het plaatselijk opmerkelijk dikke cultuurdek met daarin grindjes van gelijke grootte, asresten en kleine stukjes baksteen, wat op menselijke activiteit wijst, zagen we in de humeuze aarde wat groene fosfaatvlekken. Een deskundige weet te melden dat die fosfaatvlekken te maken zouden kunnen hebben met vleesresten en gebeente wat vroeger ter plaatse is begraven.

Bij de beantwoording van de vraag hoe oud zoiets zou kunnen zijn, moeten we eerder denken aan enkele honderden jaren dan aan gisteren of eergisteren.

In de onmiddellijke nabijheid van deze plek lagen in de omgewoelde aarde (het terrein was met het bouwrijpmaken al geëgaliseerd) meerdere rode bakstenen uit de veertiende eeuw.

Interessanter werd het toen we wat scherven vonden. Enkele deskundigen waren bereid ze voor ons te determineren.

Behalve wat restanten van bruin aardewerk uit de achttiende eeuw, vonden we onder meer een fragment van een 14e eeuwse voorraadpot en enkele scherven van Ja-

coba-kannetjes uit het midden van de veertiende eeuw.

De vondst van een Utrechtse Duit uit de tweede helft van de achttiende eeuw was bijzonder verrassend.

Op de ene zijde van deze bronzen munt is het wapen van de stad Utrecht afgebeeld, op de keerzijde is vermeld 'Stad Utrecht' met het jaartal 1758. Het was in die tijd de kleinste munteenheid; er gingen acht duiten in een stuiver.

Opmerkelijk werktuig

De meest opmerkelijke vondst die we bij ons onderzoek deden, was een van ijzer gesmeed harkachtig voorwerp (afb. 8).

Oorspronkelijk bezat het object zes vierkante tanden met een lengte van 6-6,4 centimeter. De totale lengte van het werktuig is 32,3 centimeter; de breedte 20,5 centimeter.

Aan het huisje, waarin een drie centimeter dikke steel past, zit een strip voorzien van twee gaten.

We hebben het Rijksmuseum voor Volkskunde 'Het Nederlands Openluchtmuseum' in Arnhem de vraag voorgelegd of bekend was wat voor soort werktuig het zou kunnen zijn.

„Gezien de zwaarte van de constructie denken wij meer aan een grondbewerkingstuig dan aan een hark. Gezien de afmetingen zou

Afb. 8. Harkachtig voorwerp; bodemvondst in het bestemmingsplan Laanzicht. (Foto I.J. Th. Heins, Bilthoven)

het een handeg voor de tabakscultuur kunnen zijn. (...) De ouderdom is bij metalen voorwerpen nauwelijks te schatten; het smeedwerk, gepaard aan de lichte roestvorming wijst naar de vorige eeuw" aldus ir J.H. van Linge. Hoofd Sector Objectenbeheer van het museum.

Dr J.M.G. van der Poel, voorheen hoogleraar aan de Vakgroep Agrarische Geschiedenis van de Landbouwhogeschool in Wageningen, legden we dezelfde vraag voor.

De heer Van der Poel komt, afgaande op de vorm, tot de hypothese dat het voorwerp gebruikt kan zijn om waterplanten uit sloten en vaarten los te trekken en vervolgens op de kant te brengen.

„De platte rug van de hark (waarin de tanden zijn bevestigd) kan daarbij als een mes gediend hebben, waarmee de planten langs de bodem werden losgestoten of afgesneden. Ook met de tanden kan men de planten losgetrokken hebben. Bij een gewone hark

is de rug altijd recht. De kromme rug (...) moet derhalve bedoeld zijn voor een speciale functie. Wanneer men waterplanten uit het water omhoog wil halen, glijden ze bij het gebruik van een gewone hark van de tanden. De gebogen vorm kan dit voorkomen.

De tweetakkige verbinding van het huisje naar de rug wijst er op dat er veel kracht op het gereedschap werd uitgeoefend. Zo ook de aanwezigheid van de strip met twee gaten waardoor twee nagels werden geslagen om een stevige verbinding met de steel te verkrijgen (...) Ik ken geen oud of recent voorbeeld van het zelfde type", aldus de heer Van der Poel.

Verschillende visies dus op dit curieuze landbouwwerktuig. Beide deskundigen hebben wel gemeen heel voorzichtig in hun veronderstellingen te zijn.

De bodemvondsten zijn inmiddels in de verzameling van de Stichting Oud Woudenberg opgenomen.